

5.

foglalkozás

Tantárgyi integráció
magyar nyelv és irodalom, vizuális kultúra

Tantervi vonatkozás
A növények testfelépítése.
Az évszakok váltakozása.
Az erdők életközössége.

Kulcsszavak
levél, növények életciklusa, növények testfelépítése, évszakok

Természettudományos megismerési módszerek

megfigyelés

leírás

összehasonlítás

Mit készítsék elő?

íróeszköz,
színes ceruzák,
gyurmaragasztó,
csomagolópapír,
olló, ragasztó, füzet,
mellékletek.

Mit akarunk elérni?

A növény testfelépítésének megismerése, elsősorban a levélre és funkcióira koncentrálni.

Tevékenységek

közös gondolattérkép készítése

FARKASNÉ NAGY KRISZTINA

Miért hullatják le a fák

a leveleiket?

90 PERCES TANÓRAI FELDOLGOZÁS

Miről szól ez a tanegység?

Ebben a tanegységben a diákok arra a kérdésre keresik a választ, hogy miért hullatják le a fák a leveleiket?

A választ a lombhullató fák esetében az évszakok váltakozásában találjuk. De miért kell a kevesebb napsütésben és

a hidegebb időben „bundát cserélnie” a fáknek?

A diákok megismerkednek az „örökzöld” kifejezéssel is, mikor a fák az év egésze során, fokozatosan cserélik lombzatukat.

Emellett a gyerekek megtudhatják, mire használja a növény a leveleit?

A foglalkozás célja az is, hogy a gyerekek csodálkozzanak rá arra, milyen sokszínű a levélvilág, vizsgálják meg az egyes fák leveleit, és vegyék észre a közöttük lévő különbségeket vagy éppen hasonlóságokat.

ÁTTEKINTŐ VÁZLAT

1. Elválunk, mint ágtól a levél...	45 perc
1.1. Mi a levél?	15 perc
1.2. Őszi levélhullás	10 perc
1.3. De miért éppen ősszel?	15 perc
2. Lehullott három falevél	45 perc
2.1. Falevélgyűjtés	25 perc
2.2. Lehullott három falevél	20 perc
Összesen:	90 perc

Előkészületek

A külső program részletes megtervezése, előzetes terepbejárás.

A foglalkozás megtartásához szükséges eszközök előkészítése.

FELADATOK LEÍRÁSA

1. Elválunk, mint ágtól a levél....

40
perc

1.1 Mi a levél?

15
perc

Ebben a feladatban a levelet mint a növény részét ismerjük meg, és közös gondolattérképet készítünk.

A gyerekeknek előre kiosztunk egy-egy szókérdőt, vagy rajzot. (Ezek a levél részeit, funkcióját, típusait stb. tartalmazzák. Az 1.1 mellékletben megtalálhatóak.)

Mire van szükségünk ehhez a feladathoz?
gyurmaragasztó, csomagolópapír, színes filcek

Mellékletek
1.1 Szókérdések a gondolattérképhez

Tevékenységek
Gondolattérkép készítése az őszi levélhullás folyamatáról.

Mire van szükségünk ehhez a feladathoz?
gondolattérkép, színes filc

Tevékenységek
A Föld mozgásainak megismerése.

Mire van szükségünk ehhez a feladathoz?
íróeszközök, színes ceruzák, füzet

Mellékletek
1.3 Móra Ferenc: Levelek hullása

A táblára helyezett csomagolópapír közepére kezdjük el a közös gondolattérkép megalkotását. *(Hagyjunk helyet a következő feladatnak is!)*

Tanári irányítással és kérdésekkel jutunk el oda, hogy az összes kártya felkerül a gondolattérképre, és együtt átismételjük a legfontosabb tudnivalókat a levélről.

Ötletek tanári kérdésekre:

- Mire jó a levél?
- Hova „kapaszkodik” a levél a növényhez?
- Milyen részei vannak a levélnek?
- Milyen az illata, tapintása?
- Mekkora egy falevél?

15
perc

1.2 Az őszi levélhullás

A feladatban az őszi levélhullást mint növényélettani folyamatot mutatjuk be a gyerekeknek. A gyerekekkel közösen gondolattérképet kiegészítünk az őszi levélhullás okairól.

Miért hullatják le a fák a leveleiket őszen?

Többféle oka is van a fának, hogy őszen lehullassák a leveleiket.

1. Ha a levelek a fán maradnának, felfognák a havat, és az lehúzná, letörné az ágat.
2. A falevelekben a fák ásványi sókat raktározhatnak el. Ha ezeket nem használják fel, azok visszamaradnak a levelekben mint az anyagcsere melléktermékei. Ezekről a káros anyagoktól csak úgy tud megszabadulni a növény, ha ledobja leveleit.
3. A folyamatos párologtatáshoz a leveleknek a gyökérszövet segít abban, hogy vizet vegyen fel a talajból. Mivel télen a talaj igen fagyos, a gyökér csak kevés vizet tud felvenni. A levél viszont azt a kis vizet is gyorsan elpárologtatná, és hamar elszáradna.
4. A kártevő rovarok szeretik a sárga színt, ezért hamar „rátámadnak” az őszi levelekre. Ha a növény lehullatja azokat, egyben megszabadul a kártevőktől is. Nem csoda tehát, hogy a lehullott levelek rendkívül gazdagok kovásv-, mész- és oxalát-kristályokban.
5. Ha a levél nagyon megöregedne, akkor már nem tudna rendelkezésének megfelelni. Tehát szinte okszerű, hogy a növény időről időre lombhullással megszabaduljon a szükségtelen anyagoktól.

15
perc

1.3 De miért pont őszen?

A pedagógus felolvassa Móra Ferenc: *Levelek hullása* című művét, és a diákokkal azt közösen elemezve gyűjtik össze az évszakokat, azok jellemzőit.

A diákok a művet újra meghallgatva örökítsék meg (pl. rajzolják le, jegyezzék le, stb.) a kedvenc motívumukat a füzetükbe!

Mit akarunk elérni?

A fák leveleinek megismerése, leírás készítése, összehasonlítás.

Tevékenységek

levelek gyűjtése

Mire van szükségünk ehhez a feladathoz?

évszaknak megfelelő kültéri öltözet, zacskó

Mellékletek

2.1 Levéltabló

Tevékenységek

Levelek megfigyelése, leírása, összehasonlítása.

Mire van szükségünk ehhez a feladathoz?

falevelek, füzet, íróeszközök, olló, ragasztó.

Mellékletek

2.2 Falevél-megfigyeléshez táblázat

2. Lehullott három falevél

45
perc

A diákok a foglalkozás második órájában a gyakorlatban is megismerkednek a falevelekkel és azok sokszínűségével. Tapasztalataikat táblázatba rendezik és összehasonlítják.

2.1. Levélgyűjtés

25
perc

Külső program: Az iskola udvarán, vagy a környező parkban, utcákon gyűjtünk faleveleket! Falevélgyűjtési szempontok: többféle színű, formájú, méretű, és természetesen minél többféle fafajta leveleit gyűjtjük össze. Gyűjthetünk örökzöld leveleket is!

2.2. Lehullott három falevél

20
perc

Az összegyűjtött falevelek leírása és összehasonlítása pármunkában. A párok közösen megfigyelik a megadott szempontok szerint az összegyűjtött faleveleket, és megfigyeléseiket rögzítik a füzetükbe beragasztott táblázatba. Az óra utolsó 10 percében tanári irányítással a diákok összegzik és összehasonlítják tapasztalataikat. Majd közösen lezárják a foglalkozást a legjobb élmények megosztásával.

Vedd figyelembe!

A külső program (falevélgyűjtés) megszervezése alapos előkészítést igényel. Célszerű az iskola vezetőségét, az adott tanulói csoportot és természetesen a szülőket is előre értesíteni a tervezett programról.

A program megvalósítása előtt feltétlenül javasolt, hogy a pedagógus járja be a külső program helyszínét, maga is gyűjtsön és rögzítsen információkat, tervezze meg a program menetét, az irányító tanári kérdéseket, illetve kéréseket!

A program időbeosztásának tervezésekor fontos figyelembe venni, hogy a diákoknak legyen elég idejük az átöltözésre, a program utáni alapos kézmosásra, illetve (az óra-rendtől függően) egy kis elemőzsia és innivaló elfogyasztására, mielőtt belekezdenek a tantermi vizsgálódásba.

Variáció

A falevelek gyűjtése lehet előzetes feladat is, amit a gyerekek otthon, a szüleikkel végeznek. Ebben az esetben fontos lenne lejegyezniük, honnan gyűjtötték az adott falevelet.

Felhasznált és ajánlott források

Weinhold, Angela: Az erdő. Ravensburg sorozat. Scolar Kiadó, Bp. 2017.

- A lombhullás: <http://www.huszadikszazad.hu/1918-szeptember/tudomany/a-lombhullas>
- A fák titkos élete: <https://park.libricsoport.hu/fooldal/konyvek/a-fak-titkos-elete-mit-ereznek-hogyan-kommunikálnak-egy-rejtett-vilag-felfedezese/>
- Őszi levélhullás: <https://www.antikvarium.hu/konyv/oszi-levelhullas-692701>
- Miért hullatják le a fák a leveleiket? <http://agronaptar.hu/miert-hullatjak-le-fak-leveleiket/>
- A növények külső és belső felépítése: <https://docplayer.hu/2753887-Novenyek-kulso-es-belső-felepítése.html>